

VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN

Az idei év májusa Szerbiában a választások nagyüzemét hozta. Meg kellett újítani a köztársasági elnök személyét; a belgrádi parlament képviselőinek a mandátumát; Vajdaság tartomány képviselőházát és nem utolsósorban a tartományi községi önkormányzatokat.

Szerbia nincs jó helyzetben. Aggasztó gazdasági hírek érkeznek a szomszédos államból. A nyugellátásban részesülők száma már-már megközelítette és elhagyta a munkaviszonyban lévők, tehát a dolgozók számát. A vajdasági Hét nap folyóirat számszerű adatai szerint 1 689 124 fő van nyugdíjban és kap ellátást, míg a munkában lévők száma 1 734 000.¹ A különböző szakszervezetek tájékoztatása szerint több mint félmillióra tehető azon munkavállalók száma, aki késve kapják meg fizetésüket. Előfordul, hogy a kifizetések több hónapot is csúsznak. Így állhat elő az a helyzet, hogy több nyugdíjat kell kifizetni, mint munkabért. Az állami deficit eléri a bruttó társadalmi össztermék 50%-át és, ha gyors változás nem következik be a gazdaságpolitikában — márpedig a választások, koalíciós tárgyalások, kormányalakítás nem gyorsan megoldódó problémák — akkor elérheti az 55%-ot is. Ebben az esetben tovább csökkenne az életszínvonal, veszítene értékéből a hazai fizetőeszköz, a dinár és megugrana az infláció. A szerbiai Fiskális Tanács javaslatai szerint be kell fagyasztani a nyugdíjak és az állami alkalmazottak illetményét, az általános fogyasztási adót 18-ról 22%-ra kell emelni (az alacsonyabb értékűt 8-ról 10%-ra) és csökkenteni kell a béreket terhelő járulékokat. A nyugdíjrendszer is átalakításra szorul: ki kell egyenlíteni a nők és férfiak közötti nyugdíjkorhatárt, de csak szakaszosan; nominálisan be kell fagyasztani addig, amíg a gazdaság ki tudja termelni a nyugdíjak értékét. A bérekre szánt közkiadások aránytalanul magasak, a GDP 12,6%-át teszik ki, miközben az Európai Unióhoz csatlakozott új tagállamokban ez az arány 10,1%. Ennek az a magyarázata, hogy a közszféra bérei mintegy 39%-kal magasabbak a piaci szereplők béreinél.

Tehát az új kormányának a megalakulása után rövidesen súlyos döntéseket kell hozni a gazdaság rendbetétele ügyében. Csökkenteni kell a költségvetés deficitét, az eladósodottságot alacsonyabb szinten kell stabilizálnia.

Az elnökválasztás második fordulójába az előző ciklus elnöke Boris Tadic (Demokrata Párt) és Tomislav Nikolic (Szerb Haladó Párt) kerültek. A volt államfő nem tudta megismételni győzelmét. Így Tomislav Nikolic személyében új köztársasági elnöke lesz Szerbiának. Az elnök beiktatása az új parlament alakuló ülésén volt május 31-én. Nikolic arra tett esküt, hogy megőrzi Szerbia területi egységét, nem mond le Koszovóról. Érvényesíti az emberi és kisebbségi jogokat az állam területén és mindent megtesz, hogy Szerbia teljes körű tagjává váljon az Európai Uniónak. A megválasztott elnök lemondott pártvezetői megbízatásáról, mondván minden szerb elnöke szeretne lenni. A Szerb Haladó Párt vezetésével ideiglenesen Aleksandar Vucicsot bízták meg.² Az elnök kormányalakítási tárgyalásokra június 4-ig adott időt, akkor várja megbeszélésre a Szerb Haladó Párt és a Demokrata Párt tárgyalódelegációit.

A. Vucics kijelentette, pártja kész a kormányalakításra és meg is kezdte a koalíciós tárgyalásokat a Szerb Szocialista Párttal, de az még nem nyilatkozott, mert tárgyal a Demokrata Párttal. Ugyanakkor Boris Tadic a DP elnöke is tárgyalásokat folytatott leendő partnereivel, így többek között Cedomir Jovanoviccsal, a Liberális Demokrata Párt elnökével.

A szerb parlament egykamarás parlament, 250 képviselővel. A választás egyfordulós, listás rendszerű. Az egész ország egy körzetnek számít, hasonlóan, mint hazánkban az EU parlamenti választásokon. Az indulás jogát akkor szerzi meg egy párt, ha legalább 10 000 támogató aláírást összegyűjt a választópolgároktól. A leadott érvényes szavazatokból a d'Hont módszer alapján számolják a megszerzett mandátumokat, a bekerülési küszöb 5%. Fontos szabály még, ha egy párt a választásokon nem tud legalább 1%-os támogatást szerezni, akkor vissza kell fizetnie a költségvetésnek a kampánytámogatást. Május 6-án több mint 6 millió 770 000 választót vártak az urnákhoz. A választásokon 17 párt, vagy pártszövetség indult.

¹ www.hetnap.rs/6406 2012.06.07.

² www.hetnap.rs/6393 2012.06.07.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. BERÉTI László

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

- 1) Választás A Jobb Élet Mellett — listavezető Boris Tadic
Demokrata Párt; Szerbia Szociáldemokrata Pártja; Szerbia Kereszténydemokrata Pártja; Vajdasági Szociáldemokrata Liga; Vajdasági Horvátok Demokratikus Szövetsége; Zöldek pártokból álló lista.
- 2) Szerb Radikális Párt — listavezető Vojislav Seselj (háborús bűnök miatt nemzetközi bíróság előtt áll)
- 3) Szerbia Egyesült Régiói — listavezető Mladan Dinkics
G17 Plusz; Együtt Sumadiáért; Néppárt; Vajdasági Párt közös listája.
- 4) Fordulat — listavezető Cedomir Jovanovic
Liberális Demokrata Párt; Gazdag Szerbia; Szandzsáki Demokrata Párt; Szerb Megújódási Mozgalom; Szerbiai Bolgárok Pártja; Szociáldemokrata Unió; Vajdasági Párt; Zöld Ökológiai Párt listája.
- 5) Vigyük Előre Szerbiát — listavezető Tomislav Nikolic
Szerb Haladó Párt; Bosnyák Néppárt; Macedón Néppárt; Parasztpárt; Roma Párt; Szerb Kis és Közepes Vállalatok és Vállalkozók Szövetsége; Szerbia Ereje Mozgalom; Szerbia Gazdasági Megújítása; Szerbiai Menekültek Szövetsége; Szocialisták Mozgalma; Új Szerbia; Vlach Egységmozgalom közös listája.
- 6) Szerbiai Demokrata Párt — listavezető Vojislav Kostunica
- 7) SPS-PUPS-JS — listavezető Ivica Dacsics
Szerbiai Szocialista Párt (SPS); Egységes Szerbia (JS); Szerbiai Egyesült Nyugdíjasok Pártja (PUPS) listája.
- 8) Dveri-Szerbia életéért Dveri Szerb Szábor Egyesület
- 9) Vajdasági Magyar Szövetség — listavezető Pásztor István
- 10) Reformpárt — listavezető Milán Visnjics
- 11) Szandzsáki Demokratikus Akciópárt — listavezető Szulejmán Ugljanin
- 12) Munkások és Parasztok Mozgalma — listavezető Zoran Dragisics
- 13) Szociáldemokrata Szövetség — listavezető Nebojsza Lekovics
- 14) Mindannyian Együtt koalíció — listavezető
Emir Elfics Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége; Magyar Polgári Szövetség; Bosnyákok Demokratikus Közössége; Horvátok Demokratikus Közössége; Szlovák Párt közös listája.
- 15) Presevó-völgyi Albánok Koalíciója
- 16) Montenegrói Párt — listavezető Nenad Stevovics
- 17) Kommunista Párt — listavezető Joska Broz.

A választásokon 3 millió 910 312 polgár adta le a szavazatát, ez a jogosultak 57,76%-a. Érdekes tény, hogy az érvénytelen szavazatok száma 170 995 volt, ami 4,37%, vagyis majdnem egy párt bekerülési küszöbértéke.

Az eredmény a legfontosabb szereplők szemszögéből a következőképp alakult:

<i>Lista</i>	<i>Arány</i>	<i>Mandátum</i>
Vigyük Előre Szerbiát	25,16%	73
Választás A Jobb Élet Mellett	23,09%	67
SPS-PUPS-JS	15,18%	44
Szerbiai Demokrata Párt	7,32%	21
Fordulat	6,83%	20
Szerbia Egyesült Régiói	5,77%	16

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. BERÉTI László

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

<i>Lista</i>	<i>Arány</i>	<i>Mandátum</i>
Vajdasági Magyar Szövetség	1,83% ³	5
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	0,74%	2
Mindannyian Együtt	0,67%	1
Egyéb		1 ⁴

Az eredményeket elemezve megállapíthatjuk, hogy a kormányon lévő Demokrata Párt 35 mandátumot veszített a négy évvel korábbi választásokhoz képest. 102 képviselői helyből 67-et tudott megőrizni. A választások nyertese — ha csak hat mandátummal is — a Vigyük Előre Szerbiát formáció, amelynek fő erejét az előző ciklus ellenzéki pártja, a Szerb Haladó Párt adja. Igazából nehezen mérhető támogatottsága, hiszen 2012-ben közös listán indultak, ezért nem pontosan mérhető mely párt mennyi szavazattal részesült a lista eredményéből. Kétségtelenül a választások legnagyobb vesztese a Szerb Radikális Párt, amely az előző négy év 78 mandátumából mindegyiket elveszítette (nem érte el az 5%-os küszöböt, csak 4,83%-ot) és nem lesz ott az új parlament üléstermében. Helyzetét szinte lehetetlenné tette, hogy vezetője V. Seselj épp a nemzetközi törvényszék előtt áll. A SPS-PUPS-JS lista 24 hellyel tudta növelni parlamenti részvételét 20-ról 44-re. Előzmények nélküli a Szerbia Egyesült Régiói közös lista, mely 16 képviselőt küldhet a törvényhozásba úgy, hogy korábban ilyen formáció nem volt. A magyar érdekképviselet, a Vajdasági Magyar szövetség 4-ről 5-re tudta növelni parlamenti részvételét, ami számokban kifejezve 68 323 szavazatot, 1,83%-ot jelent.⁵

Pásztor István, a VMSZ elnöke és listavezetője a választások végén sajtótájékoztatón értékelte a Szövetség eredményeit.⁶ Ebben kiemelte, a VMSZ közel hetven-ezer szavazatot kapott a parlamenti választásokon, 1996 óta ilyen jelentős eredményt nem tudott produkálni, még úgy sem, hogy közös listán indult más szervezetekkel. Az elnökválasztással kapcsolatban megerősítette azt a tényt, hogy a VMSZ B. Tadicot támogatta és meglepetve értesült Nikolics győzelméről, de a szervezet tiszteletben tarja a választók akaratát. A VMSZ a köztársasági parlamentben 5 képviselővel fog rendelkezni, amely önálló frakcióban fog dolgozni. Része kíván lenni a többséget alkotó koalíciónak, amelynek a legjelentősebb ereje a Demokrata Párt. Nem céljuk személyesen részt venni a kormány munkájában, de a VMSZ által megfogalmazott célkitűzések, a párt választási programjának legfontosabb elemei legyenek részei a kormány programjának. Tehát a Szövetség sikeresen zárta a parlamenti választásokat.

A Vajdaság tartomány törvényhozásának eredményeivel kapcsolatban Pásztor kiemelte, az első és a második fordulóban is 4-4 mandátumot szerzett a VMSZ⁷. Ezzel az eredménnyel megőrizték az előző ciklusban megszerzett nyolc helyüket, igaz növelni sem tudták. Továbbra is — úgy, mint az előző négyéves ciklusban — részei lesznek a tartományt kormányzó erőknél. Végezetül értékelte a helyhatósági választásokat is, melyeket sikeresnek ítélt és előrevetítette, hogy helyhatóságok szintjén is folytatják a Demokrata Párttal az együttműködést.

2010. június 6-án tartották Szerbiában a nemzeti tanácsi választásokat.⁸ A Magyar Nemzeti Tanács elnöke, dr. Korhecz Tamás sajtótájékoztatón értékelte a két év eredményeit.⁹ Kiemelte, a Tanács június 30-án tartandó ülésén tárgyalja meg az elmúlt két év munkáját, beszámolnak a pénzügyekről, a támogatások helyzetéről és számot adnak a nemzeti tanácsi választásokat megnyert Magyar Összefogás választási ígéreteinek teljesítéséről.

³ A kisebbségi pártok számára nincs bekerülési küszöb. Számukra a kisebbségi névjegyzékben szereplők száma és az általuk leadott szavazatok arányában osztják ki a mandátumokat.

⁴ www.politika.rs/rubrike/tema-dana 2012.május 9.

⁵ Uo.

⁶ www.hetnap.rs/uj/index_6379 2012.06.07.

⁷ A tartományi képviselőház 120 képviselőjét vegyes, kétfordulós módszer alapján választják. 60 képviselőt un. részarányos rendszer szerint, 60 képviselőt pedig a többségi rendszer szerint. A Vajdaságban 1 735 000 a szavazásra jogosultak száma.

⁸ A tanácsi választások eredményéről lásd: Beréti László: Autonomy is being taken. Autómia születik Hadtudományi Szemle on-line 3.évf. 4. szám 2010.

⁹ www.vajma.info/cikk/vajdasag_13622 2012. 06.07.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DR. BERÉTI László

Budapest, 2012.
5. évfolyam 3-4. szám

A szerbiai szkupstina (parlament) 2009-ben megteremtette a legitim feltételeket a magyar személyi (perszonális) autonómia megteremtéséhez. A határon túli magyar nemzeti kisebbségek közül éppen a hányatott sorsú vajdasági magyarság érthette el kisebbségi sorsának rendeződését. E küzdelem élharcosa az a Vajdasági Magyar Szövetség volt, amely megalakulása óta¹⁰ következetes szívósággal harcolt a hőn áhított célért. A szkupstina által elfogadott törvény nagyban támaszkodott a Magyar Koalíció közösen elfogadott és támogatott autonómia-tervezetere, lényegében annak jogi normába öntése. Fontos megjegyezni azt, hogy a törvény nem csak a magyar kisebbség, hanem a Vajdaság tizen-négy etnikai kisebbségének problémáit képes és kész kezelni és illeszkedik Szerbia jogrendjébe. A Magyar Koalíció önmagában ezt nem tudta volna kivívni — mint ahogy eddig nem is tudta — ehhez természetesen kellett a belgrádi politikai élet reprezentánsainak kompromisszumkészsége és nyitottsága is. A puding próbája az elfogyasztás, vagyis az autonómia is a gyakorlat próbáján áll, vagy bukik. „A döntő tényező a többség és a kisebbség érdekei, vágyai és céljai. Nincs sok értelme több vagy más természetű jogot biztosítani a kisebbség számára, mint amit az magának kíván. Egy mindkét fél (és különösen a gyengébb pozícióban lévő kisebbség) számára méltányos kompromisszum jobb, mint egy, rövid távon a kisebbség számára előnyös, de a jövőbeni konfliktusoknak és saját végső bukásának lehetőségét magában hordozó megoldás.”¹¹ A jogszabály a tartományi költségvetésből, a helyi önkormányzatok költségvetéseiből és adományokból engedélyezi megteremteni a nemzeti tanácsok pénzügyi támogatását. Sőt a köztársasági költségvetésben évente konkretizálni kell a nemzeti tanácsok által felhasználható összeget. Brunner-Küpper tanulmánya¹² a létező autonómiák példája alapján leszögezi: „Valamennyi hatalomhoz, amellyel egy autonómiát felruháznak, társulnia kell egy megfelelő pénzügyi háttérnek is, hogy az autonómia testület rendelkezzen a gazdaságpolitikája érvényesítéséhez szükséges eszközökkel.”

Korhecz kiemelte azt, hogy a MNT két éves munkájára az volt a jellemző, hogy a magyar közösséget érintő problémákat a gyökerüknél, szakmai alapokra helyezve kezdték el megoldani. Ebből a szempontból az MNT munkája úttörő jellegű volt az elszakadás 92 éve óta. Az elnök tájékoztatása szerint a Tanács munkájának sikerét leginkább a megfogalmazott öt stratégia fémjelzi. Ezek a magyar közösség számára legfontosabb területeket ölelték fel: oktatásfejlesztés, kulturális, média, nyelvhasználat és civil területek. A stratégiák kialakításában a magyarság körében végzett kutatásokra, felmérésekre támaszkodott a Tanács. A Tanács soron következő ülésén megtárgyalják a beszámolókat és határoznak azokról. Az elfogadott határozatokat szerb és angol nyelven is elérhetővé teszik.

A Magyar Nemzeti Tanács tehát tevőlegesen, lépésről-lépésre építi a vajdasági magyarság önkormányzatát. A felhatalmazása négy évre szól, a félidős értékelés lehetőséget ad a számvetésre és a további feladatok pontosítására.

Kulcsszavak: választás, Szerbia, Magyar Nemzeti Tanács, kisebbségi autonómia, Vajdasági Magyar Szövetség

IRODALOM

1. Beréti László: Autonomy is being taken. Autonómia születik. *Hadtudományi Szemle on-line* 2011. 3.évf. 4. szám 2010.
2. Georg Brunner-Herbert Küpper: Európai autonómia-megoldások. A kisebbségi önkormányzatok autonómia-modelljeinek tipológiája *Magyar Kisebbség, Kolozsvár* 2004./1-2. szám
3. www.hetnap.rs
4. www.vajma.info
5. www.politika.rs/rubrike/tema-dana
6. www.magyarso.com

¹⁰ A VMSZ 1994. június 18-án Zentán alakult meg.

¹¹ Georg Brunner-Herbert Küpper: Európai autonómia-megoldások. A kisebbségi önkormányzatok autonómia-modelljeinek tipológiája. *Magyar Kisebbség, Kolozsvár* 2004./1-2. szám 492. old.

¹² uo. 480. old.